

Grunt to podłoże

fot. www.poradnikogrodniczy.pl

■ Gleba a rośliny w ogrodzie

Małgorzata Cuch

Gleba w ogrodzie może być różna. Piaszczysta lub gliniasta zwykle nie wzbudza zachwytu. Pamiętajmy jednak, że nie ma złej gleby, trzeba tylko odpowiednio do niej dobrać rośliny, a słabe podłoże uzdatnić.

Po zakończeniu budowy domu zwykle planujemy ogród, a największym jego kapitałem są rośliny. Każdy właściciel ogrodu powinien wiedzieć, jaki rodzaj gleby jest na jego działce, ponieważ rośliny dobrze dobrane do siedliska lepiej rosną i wymagają mniej pielęgnacji. **Wybór roślin najlepiej więc uzależnić od rodzaju gleby w ogrodzie**, wszak wymiana podłoża lub gruntowna zmiana jego właściwości (żyzności i struktury, odczynu) będzie wymagała od nas więcej wysiłku niż dobór odpowiednich gatunków roślin. Warto więc postępować w myśl zasady: jaka gleba, taki ogród.

Właściwości i rodzaje

Podstawowe informacje o glebie dotyczą jej struktury i odczynu.

Struktura

Poznając strukturę podłoża, można uzyskać informacje dotyczące jego przepuszczalności, zawartości tlenu i wilgotności. Podłoże o właściwej strukturze zatrzymuje zarówno wodę, jak i powietrze. Gleba zbyt luźna albo zbita nie wpływa korzystnie na wzrost większości roślin.

Gleba piaszczysta. Wyróżnia się jasną barwą i widocznymi ziarnami piasku. Jest sypka i lekka. Nie jest zbyt dobrym podłożem dla roślin, gdyż łatwo przepuszcza wodę

► Pięciornik krzewiasty (*Potentilla fruticosa*)

Odporny krzew ogrodowy, który kwitnie nieprzerwanie przez pół roku – od maja do października. Dobrze rośnie na glebach przepuszczalnych, piaszczystych oraz gliniasto-piaszczystych, choć na wilgotniejszym podłożu kwitnie dłużej i bardziej obficie. Duża ilość wapnia w glebie może powodować żółknięcie liści pięciornika.

fot. Anett, zdjęcie pochodzi z konkursu Home Sweet Home 2)

Jak poradzić sobie z glebą gliniastą?

- Rośliny, które nie lubią gleby gliniastej, można sadzić w donkach wypełnionych żyzną ziemią z nawozem. Donki muszą być jednak kilka razy większe niż bryły korzeniowe sadzonych w nich roślin, aby zapewnić roślinom dużą ilość właściwego podłoża.
- Warto wykonać w ogrodzie podwyższone rabaty roślinne, o wysokości około 15 cm. Można je umocnić palisadą.

z substancjami mineralnymi do głębszych warstw podłoża. Gleba piaszczysta jest mało urodzajna, ponieważ ma niewielką ilość składników mineralnych (te dostarczone szybko są wypłukiwane). Woda też trudno podsiąka do piachu z głębszych warstw podłoża. Po opadach deszczu na glebie tej nie powstają kałuże.

Gleba gliniasta. Jest ciężka, gdyż zawiera dużo ilu. Trudno się ją uprawia. Warunki wodno-powietrzne są niekorzystne. **W podłożu gliniastym brakuje powietrza. Słabo przepuszcza wodę i gromadzi ją, co może być przyczyną gnicia roślin.** Słaba przepuszczalność sprawia, że na podłożu gliniastym po deszczu tworzą się kałuże. Jego zaletą jest jednak to, że ogród można podlewać znacznie rzadziej, a wraz z wodą w glebie gromadzą się substancje pokarmowe.

Po wyschnięciu gleba gliniasta twardnieje i pęka, co może prowadzić do uszkodzenia korzeni roślin. Ponadto, wolno się nagrzewa, dlatego wiosną posadzone w niej rośliny budzą się później. Rośliny na glebie gliniastej mogą także łatwiej przemarzać, więc trzeba pamiętać o ich okrywaniu.

Gleba próchniczna. Jest czarna lub brązowa i widoczne są w niej fragmenty obumarłych roślin. **Gromadzi odpowiednią ilość wody**

i powietrza. Ma w sobie dużo próchnicy. Rośliny mogą łatwo przyswoić znajdujące się w niej substancje pokarmowe.

Odczyn

Drugą ważną cechą gleby jest jej odczyn pH (określa stężenie jonów wodorowych), ponieważ od niego zależy dostępność składników po-

Jak określić zawartość piasku, gliny, ilu i pyłu w glebie?

W tym celu pobiera się próbkę gleby z głębokości 10–15 cm i usuwa z niej części organiczne (liście, korzenie itp.). Próbkę można zbadać trzema sposobami:

- rozcierając w palcach na sucho;
- rozcierając w palcach na wilgotno;
- wykonując próby wateczkowania (tworząc wateczki o średnicy ok. 3 mm).

Następujące obserwacje pozwalają określić, z jakim typem gleby mamy do czynienia:

- **żwirowa** – rozsypuje się zarówno przy metodzie rozcierania na sucho, jak i na wilgotno, niemożliwe jest uzyskanie wateczek;
- **piaszczysta** – rozsypuje się w palcach przy rozcieraniu na sucho, lekko brzdąc dłoń, rozsypuje się również na mokro i nie daje wateczek;
- **gliniasta** – suchy materiał trudno zgnieść, po dodaniu wody staje się bardzo plastyczny i rozmazuje się, łatwo można uformować cienkie wateczki, jednak łamią się one przy zginaniu;
- **ilasta** – trudno się zgina, nie ma w niej żwiru ani piasku, w stanie wilgotnym jest plastyczna, a cienkie wateczki nie łamią się przy zginaniu;
- **pylasta** – ciężko rozgniata się suche gruzelki, w stanie wilgotnym łatwo się je formuje, można uzyskać grube wateczki, ale rozsypują się one.

Glebę na rabatach warto obsypać korą, gdyż sprzyja to utrzymaniu się wilgoci w podłożu

karmowych dla roślin. Przedział pH dla gleb to 4–8. Gleba zasadowa (wapienna, alkaliczna) ma odczyn pH powyżej 6,5, natomiast gleba kwaśna – poniżej 6,5. **Jeśli podłoże jest zbyt kwaśne, rośliny nie mogą pobierać z niego substancji odżywczych.** W takiej glebie powstają związki chemiczne, które nie rozpuszczają się w wodzie, a pożyteczne mikroorganizmy giną.

◀◀ Lawenda wąskolistna (*Lavandula angustifolia*)

Ta zimozielona, zwarta krzewinka potrzebuje suchej, przepuszczalnej, dobrze zdrewniałej gleby z dużą zawartością wapnia. Ze względu na piękny zapach idealna do sadzenia na tarasach i balkonach czy skalniakach. Z lawendy wykonuje się także obwódki rabat.

▶ Knieć błotna (*Caltha palustris*)

Knieć błotna, czyli kaczeniec, to popularna bylina, która preferuje glebę gliniastą, bagienną, wilgotną. Jest to w pełni mrozoodporna roślina. Okres jej kwitnienia przypada od marca do czerwca. W Polsce występuje dziko, ale można ją sadzić także w ogrodach, najlepiej przy oczku wodnym.

fol. A. Grądziewicz

fol. www.poradnikogrodniczy.pl

fol. Witold 1988 (zdjęcie pochodzi z konkursu Home Sweet Home 2)

Jak określić odczyn gleby?

Do badania odczynu gleby najlepiej pobrać kilka próbek z różnych miejsc ogrodu, z głębokości 10–15 cm, i oddzielnie testować (trzeba zwracać uwagę, skąd pobiera się próbki; pobrane z miejsc, gdzie trzymano materiały budowlane, nie dadzą nam właściwej informacji o odczynie gleby w całym ogrodzie).

Próbkę ziemi można oddać do zbadania w stacji chemiczno-rolniczej lub samemu określić jej odczyn za pomocą kwasomierza:

- **polowego** – niewielką ilość gleby umieszcza się na specjalnej płytce lub w probówce i miesza ze specjalnym płynem. Jego kolor po chwili się zmienia. Porównuje się go z dołączoną skalą. Na tej podstawie określa się odczyn pH gleby. Barwa pomarańczowa i czerwona odpowiada glebom kwaśnym, zielona – zasadowym.
- **elektronicznego** – wystarczy umieścić bolec urządzenia w ziemi i odczytać pH.

Dobór roślin

Wybierając rośliny do posadzenia w ogrodzie, nie można sugerować się jedynie ich wyglądem, trzeba wziąć pod uwagę także ich wymagania.

W miejscach, gdzie często powstają zastoiska wody, najlepiej posadzić rośliny błotne. Jeśli w ogrodzie jest gleba sucha, piaszczysta, warto sadzić rośliny kupione w pojemnikach, łatwiej się przyjmą, bo przez pewien czas będą korzystać jeszcze z żyznej ziemi z donicy.

◀ **Azalia** (*Rhododendron*)
Azalie to długowieczne krzewy ogrodowe o miękkich, lekko owłoszonych liściach. Ich główną ozdobą są jednak piękne kwiaty. Rośliny te potrzebują podłoża kwaśnego, próchnicznego. Ważne jest także, aby było wilgotne. Można uprawiać je w pojemnikach lub w gruncie.

foto: A. Prakliker

◀ **Zimowit jesienny** (*Colchicum autumnale*)
Ta bulwiasta roślina, przypominająca krokusa, wymaga gleby zasobnej w składniki mineralne, gliniasto-ilastej lub gliniasto-piaszczystej, świeżej lub wilgotnej. Kwitnie wczesną jesienią, wtedy też staje się bardzo dekoracyjny. Jest rośliną rabatową, stosowaną do nasadzeń naturalistycznych.

▶ **Dereń biały 'Elegantissima'** (*Cornus alba 'Elegantissima'*)
Rozłożysty krzew ogrodowy o niewielkich wymaganiach w stosunku do podłoża. Może rosnąć na podłożu lekko alkalicznym. Jest wytrzymały na suszę, choć najlepiej rośnie na glebach wilgotnych. Wczesną jesienią ogonki liściowe i pędy przebarwiają się na intensywnie czerwony kolor, czyniąc krzew bardzo atrakcyjnym.

foto: A. Grązewicz

foto: www.poradnikogrodniczy.pl

Jak zmienić wybarwienie kwiatów hortensji?

Hortensja ogrodowa (*Hydrangea macrophylla*) to krzew od dawna uprawiany w ogrodach. Jego kwiaty mogą być różowe lub niebieskie, zależnie od odczynu gleby.

Roślina zakwitnie na kolor błękitny, gdy zapewni się jej kwaśne podłoże, nawożąc siarczanem amonu lub potasu. Intensywność koloru reguluje się także, dodając sól glinu do wody podczas podlewania. Wyściółkowanie ziemi kompostem korowym lub torfem wysokim dobrze wpływa na wzrost krzewu i pomaga osiągnąć błękitny kolor kwiatów.

Zastosowanie nawozów zasadowych bogatych w wapń lub magnez (podwyższają pH gleby) spowoduje, że kwiaty będą miały czerwone zabarwienie.

Hortensja ogrodowa najlepiej rośnie i kwitnie na glebie żyznej, próchnicznej i niezbyt ciężkiej, o kwaśnym odczynie (pH od 4,5 do 5,5). Zbyt wysokie pH może przyczynić się do żółknięcia, zasychania i opadania liści. Dodając kwaśny torf, najskuteczniej przeciwdziała się zjawisku chlorozy (choroba roślin objawiająca się żółknięciem liści na skutek zahamowania tworzenia się chlorofilu).

Wybarwienie kwiatów hortensji ogrodowej zależy od odczynu podłoża na jakim rośnie

foto: A. Grązewicz

www.poradnikogrodniczy.pl

▲ ▲ **Wrzos** (*Calluna*) i **wrzosiec** (*Erica*). Wrzośce i wrzosy to krzewinki, które tolerują glebę lekką, jałową. Preferują podłoże kwaśne i niezbyt mokre. Poszczególne odmiany mają różne kolory liści i kwiatów. Większość wrzósów kwitnie od lipca do października, okres kwitnienia wrzósów to luty-kwiecień.

Większość roślin preferuje obojętny odczyn pH gleby – 6,5. Te, które wolą gleby alkaliczne, najczęściej mogą rosnąć także na podłożu o odczynie obojętnym, natomiast rośliny, które preferują podłoże kwaśne, są mniej tolerancyjne co do odczynu gleby.

Wszystkie rośliny wrzosowate preferują glebę bardzo kwaśną (nawet o pH równym 4). Wrzosy będą dobrze rosły na wyjałowionej glebie, pod warunkiem, że jest kwaśna.

Zmiana właściwości

Właściwości gleby zmienia się, by ją uzdatnić bądź przystosować do konkretnej grupy roślin. Tam, gdzie planowane są rabaty roślinne, krzewy, warzywnik czy trawnik, warto glebę użyźnić i poprawić jej strukturę. Niekiedy trzeba zmienić odczyn gleby zgodnie z wymaganiami konkretnych roślin.

Zwiększenie żyzności

Jeśli podłoże w ogrodzie ma być żyzniejsze, można rozłożyć dodatkową warstwę żyznej gleby lub zastosować nawożenie, by wzbogacić glebę w minerały.

Żyzną ziemię należy rozłożyć równomiernie. Grubość warstwy powinna wynosić 25 cm, jeśli podłoże jest bardzo zniszczone. Dobrze, jeśli mamy ziemię przechowywaną w pryzmach, zdjętą z terenu przed budową domu. Ziemię powinno się kupować jedynie ze sprawdzonego źródła, by wyeliminować ryzyko skażenia szkodliwymi związkami chemicznymi.

Można stosować nawozy mineralne lub organiczne. Wśród tych pierwszych wyróżnia się:

- **jedno- i wieloskładnikowe** – granulowane (Azofoska, Florovit, Fruktus) lub płynne (Nowokont, Florovit), stosowane wiosną i pod koniec czerwca;

- **zwykle i wolno działające** (Osmocote, Pokon, Sierrablen), te ostatnie polecane są do nawożenia gleby piaszczystej (zasila się ją minimalnymi zalecanymi dawkami nawozów). Stosuje się je raz w roku: wiosną;

- **specjalistyczne** (dla konkretnych roślin) lub **uniwersalne**.

Nawozy organiczne to nawozy zielone, kompost i obornik. Przyczyniają się do poprawienia struktury gleby. Kompostem

► **Pierwiosnek** (*Primula*)
Rodzaj *Primula* obejmuje około 500 gatunków, kwitnących wiosną lub latem. Większość z nich dobrze rośnie na glebie lekko próchnicznej, o dużej zawartości piasku, wilgotnej, ale przepuszczalnej. Dla niektórych najlepsza jest jednak gleba lekko kwaśna, próchniczna, wilgotna, bez tendencji do zastoiny wody.

Tabela 1

Rośliny na glebę zasadową	
Nazwa polska	Nazwa łacińska
Drzewa	
Buk pospolity	<i>Fagus sylvatica</i>
Głóg dwuszypkowy	<i>Crataegus media</i>
Klon jawor	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Jabłoń	<i>Malus</i>
Jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>
Krzewy	
Bukszan wieczniezielony	<i>Buxus sempervirens</i>
Dereń biały	<i>Cornus alba 'Elegantissima'</i>
Jaśminowiec wonny	<i>Philadelphus coronarius</i>
Ligustr okrągłolistny	<i>Ligustrum ovalifolium</i>
Lilak pospolity	<i>Syringa vulgaris</i>
Sosna górską	<i>Pinus mugo</i>
Wierzba hastata 'Wehrhahnii'	<i>Salix hastata 'Wehrhahnii'</i>
Złotokap Waterera	<i>Laburnum watereri 'Vossii'</i>
Byliny	
Dyptam jesionolistny	<i>Dictamnus albus</i>
Gęsiówka kaukaska	<i>Arabis caucasica</i>
Liliowiec	<i>Hemerocallis</i>
Rudbeckia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i>
Smagliczka skalna	<i>Alyssum saxatile</i>
Zawilec wielkokwiatowy	<i>Anemone sylvestris</i>
Żagwin ogrodowy	<i>Aubrieta hybrida</i>

Tabela 2

Nazwa polska	Nazwa łacińska
Drzewa	
Jarząb pospolity 'Pendula'	<i>Sorbus aucuparia 'Pendula'</i>
Magnolia japońska	<i>Magnolia kobus</i>
Wiąz górski 'Pendula'	<i>Ulmus glabra Pendula'</i>
Wierzba iwa	<i>Salix caprea</i>
Krzewy	
Hortensja bukietowa	<i>Hydrangea paniculata</i>
Hortensja ogrodowa	<i>Hydrangea macrophylla</i>
Kalina Burkwooda	<i>Viburnum burkwoodii</i>
Kalmia wąskolistna	<i>Kalmia angustifolia</i>
Kiścień Waltera	<i>Leucothoe walteri</i>
Mahonia pospolita	<i>Mahonia aquifolium</i>
Różanecznik	<i>Rhododendron</i>
Wierzba lanata	<i>Salix lanata</i>
Zarnowiec miotłasty	<i>Cytisus scoparius</i>
Byliny	
Borówka brusznica	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
Golteria petzająca	<i>Gaultheria procumbens</i>
Goryczka jesienna	<i>Gentiana sino-ornata</i>
Wrzos pospolity	<i>Calluna vulgaris</i>
Wrzosiec czerwony	<i>Erica carnea</i>

Tabela 3

Rośliny na glebę piaszczystą	
Nazwa polska	Nazwa łacińska
Drzewa	
Brzoza brodawkowata	<i>Betula pendula</i>
Jodła kalifornijska	<i>Abies concolor</i>
Klon jesionolistny	<i>Acer negundo</i>
Sumak octowiec	<i>Rhus typhina</i>
Świerk kłujący	<i>Picea pungens</i>
Krzewy	
Berberys Thunberga	<i>Berberis thunbergii</i>
Jałowiec sabiński	<i>Juniperus sabina</i>
Perukowiec podolski	<i>Cotinus coggygria</i>
Pięciornik krzewiasty	<i>Potentilla fruticosa</i>
Rokitnik wąskolistny	<i>Hippophae rhamnoides</i>
Tamaryszek drobnokwiatowy	<i>Tamarix parviflora</i>
Zarnowiec miotlasty	<i>Cytisus scoparius</i>
Byliny	
Czyściec wełnisty	<i>Stachys byzantina</i>
Dyptam jesionolistny	<i>Dictamnus albus</i>
Lawenda wąskolistna	<i>Lavandula angustifolia</i>
Szałwia omszona	<i>Salvia nemorosa</i>
Zawciąg nadmorski	<i>Armeria maritima</i>

Tabela 4

Rośliny na glebę gliniastą	
Nazwa polska	Nazwa łacińska
Drzewa	
Choina kanadyjska	<i>Tsuga canadensis</i>
Metasekwoja chińska	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>
Krzewy	
Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>
Dereń biały	<i>Cornus alba</i>
Jaśminowiec wonny	<i>Philadelphus coronarius</i>
Leszczyna pospolita	<i>Corylus avellana</i>
Ostrokrzew kolczasty	<i>Ilex aquifolium</i>
Złotokap pospolity	<i>Laburnum anagyroides</i>
Byliny	
Bergenia sercowata	<i>Bergenia cordifolia</i>
Jęczyzka pomarańczowa	<i>Ligularia dentata</i>
Knieć błotna	<i>Caltha palustris</i>
Kosaciec żółty	<i>Iris pseudacorus</i>
Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>

nawozi się wiosną i jesienią, natomiast obornikiem – jesienią. Rozłożony kompost lub obornik dokładnie miesza się z glebą.

Poprawa struktury

Piaszczysta glina (warstwa grubości około 5 cm) lub kompost dodane do gleby piaszczystej poprawią jej strukturę. Zawartość wody w glebie będzie wyższa. Dzięki materii organicznej gleba piaszczysta staje się mniej przepuszczalna i bardziej zasobna w składniki pokarmowe. Dodanie kompostu lub obornika pozwoli zwiększyć ilość próchnicy. Także rośliny zasiane na nawóz zielony po przekopaniu także staną się źródłem próchnicy.

Jeśli gleba jest ciężka, gliniasta, dodaje się do niej piasek lub drobny żwir (powinna to być warstwa grubości około 5 cm).

Dodanie materii organicznej; kompostu lub obornika, sprawia, że struktura gleby gliniastej zostaje rozbita, co umożliwia dostęp tlenu do korzeni roślin i zapewnia lepszą filtrację wody. Do przekopanej ziemi można dodać także humus zmieszany z torfem.

Glebę ciężką warto rozluźnić i napowietrzyć, przekopując podłoże widłami (na głębokość ok. 20 cm). Na większym terenie lepiej wykonać to mechanicznie: aeratorem, wertykulatorem, pługiem czy globogryzarką (uwzględniając ewentualne rośliny).

W ogrodzie o glebie gliniastej warto pomyśleć o drenażu, a spadek terenu powinien być tak ukształtowany, by woda spływała od domu w kierunku ogrodu.

Zmiana odczynu

Metodą na podwyższenia odczynu gleby jest wapnowanie. W przypadku gleby piaszczystej zabieg ten przeprowadza się wczesną wiosną, 2–3 tygodnie przed nawożeniem roślin nawozami mineralnymi lub organicznymi, a jeśli gleba jest gliniasta – jesienią. Górną warstwę gleby należy wymieszać z nawozem wapniowym, czyli dolomitem lub kredą mieloną (w przypadku gleby piaszczystej), albo wapnem palonym bądź gaszonym (w przypadku gleby gliniastej).

Jeśli rośliny w ogrodzie wymagają kwaśniejszej gleby, trzeba wymieszać ją z kwaśnym torfem wysokim i przekompostowaną korą lub po prostu kupić kwaśne podłoże. Wybierając pierwsze rozwiązanie, należy pamiętać, aby zachować odpowiednie proporcje między ziemią, torfem i korą: 1:1:1. ■

Prenumerata e-wydania

BD możesz czytać na monitorze swego komputera w postaci identycznej z wydaniem papierowym!

A ponadto e-wydanie ma swoje bezcenne zalety:

- **wbudowane linki**
klikasz i jesteś na odpowiedniej stronie WWW
- **hipertekstowy spis treści i wyszukiwarka**
od razu znajdziesz to, czego szukasz
- **wygodne archiwum**
czyli poprzednie wydania pod ręką
- **multimedia**
animacje, dźwięk, wideo

Prenumerata e-wydania jest bezpłatna
– zamów na stronie www.budujemydom.pl/eprenumerata